

Alles wat de huisarts wil

Welk onderzoek ligt voor de hand om de oorzaak van een anemie te achterhalen? Wat te doen bij vermoeden van een TIA? Wat zegt de nieuwste CBO-richtlijn over osteoporose? Is het zinvol een reumafactor bepaling aan te vragen? Wat zijn de verwijzingsindicaties voor erfelijkheidsadviesing? Het zijn typische vragen uit de alledaagse huisartsenpraktijk en de antwoorden zijn te vinden in het Diagnostisch Handboek van SAN: "Uitgebreide vraagbaak en bondig naslagwerk in één," zo omschrijft hoofdredacteur Paul Persijn het Handboek.

Eind vorig jaar verscheen de vierde en geheel geactualiseerde herdruk van het SAN Handboek, een uitgave van Samenwerkende Artsenlaboratoria in Nederland (SAN). Evenals van de drie voorgaande drukken voerde klinisch chemicus Paul Persijn (73) de hoofdredactie: "Ik heb aan de jongste uitgave ruim drie jaar een driedaagse dagtaak gehad, maar daardoor ben ik wel helemaal up-to-date in het vak." Een bevlogen en gedreven hoofdredacteur vertelt over nut en noodzaak van dit SAN initiatief. "Het Handboek is bedoeld voor de huisarts; ter bevordering van doelmatig gebruik van diagnostisch onderzoek." Persijn licht toe: "Het heeft geen zin om allerlei tests maar aan te kruisen. Je moet je altijd afvragen of je met de uitslag van het aangevraagde onderzoek een vermoeden kunt onderbouwen of weerleggen."

"Van overdiagnostiek wordt niemand wijzer, noch de financier, noch de arts, noch de patiënt," vindt Persijn. Aan de andere kant zien we, vooral bij chronische ziekten als diabetes en hoge bloeddruk, nogal eens een onderdiagnostiek. "Dat is ook niet goed," beaamt Persijn, "wij hopen met het Handboek een zorgvuldige afweging te bereiken, zonder dat de kwaliteit van de zorg eronder leidt."

Bondig naslagwerk

Het Handboek is ingedeeld op ziektebeelden. Bij elk ziektebeeld

wordt de relatie gelegd met diagnostisch onderzoek en/of een gerichte doorverwijzing naar de tweede lijn. Maar de informatie gaat verder. Zo komen ook klinische aspecten (anamnese en symptomen) aan de orde en er worden vele casus beschreven. Pathofysiologische achtergrondinformatie is opgenomen in gemakkelijk herkenbare blauwe tekstvlakken. Persijn: "In alle opzichten is deze uitgave veel uitgebreider dan de voorgaande en toch is het een handzaam boek gebleven. Dat heeft veel werk en tijd gekost, maar het oogst waardering. 'Alles wat ik nodig heb, vind ik in het SAN Handboek' is een veel gehoorde reactie van huisartsen. Een mooier compliment kunnen we ons niet wensen." Om te illustreren hoe dit bureauboek een hulpmiddel kan zijn in de dagelijkse huisartsenpraktijk bladert Persijn naar het hoofdstuk 'Diabetes mellitus', een aandoening waar de eerste lijn steeds vaker mee wordt geconfronteerd. Probleem is dat de ziekte zich de eerste jaren symptomeloos ontwikkelt. Toch dient de aandoening vroegtijdig te worden opgespoord en behandeld, want onbehandelde diabetes leidt op den duur tot ernstige complicaties en beschadigen van organen. "Kortom, een ziekte waarop de huisarts alert moet zijn en daarom in het hoofdstuk diabetes speciale aandacht voor symptomloze risicodragers," legt Persijn uit. Het handboek volgt hier de nieuwste NHG-stan-

daard die een driejaarlijkse glucosemeting aanbeveelt bij personen die ouder zijn dan 45 jaar en tot risicocategorieën behoren. Ook ruime aandacht voor factoren die de uitslag van een glucosebepaling beïnvloeden zoals het tijdstip waarop het monster wordt afgenomen en het verschil tussen het glucosegehalte in volbloed of in plasma. In een apart tekstvak worden begrippen en de verschillende vormen van diabetes toegelicht. Tot slot een ruim overzicht van aanbevolen vervolgonderzoeken bij een afwijkend glucosegehalte en bijvoorbeeld de rol en betekenis van HbA_{1c} voor periodieke controle.

Behalve dit soort praktijkhoofdstukken die dienen als leidraad voor opsporing, diagnose, behandeling en follow-up, bevat het boek een aantal zogenaamde *consultatieve* hoofdstukken. Deze gaan over aandoeningen waarvoor de huisarts, al dan niet na enig onderzoek, meestal doorverwijst. Klinische en diagnostische informatie over deze aandoeningen kan bijdragen aan adequate doorverwijzing en is zinvol voor een goede communicatie met de specialist. Persijn noemt als voorbeeld: "Een diepgaande analyse van de zouthuishouding zal de huisarts niet vaak zelf uitvoeren, maar het hoofdstuk 'Elektrolyetstoornissen in de huisartsenpraktijk' kan bijzonder nuttig zijn in contacten met een tweedelijnsarts of om na te lezen waarom een plasmakalium controle wordt aanbevolen bij patiënten die prednison gebruiken."

Enorm karwei

Persijn is al ruim dertig jaar vertrouwd met vakredactie en vakpublicaties. In de jaren zeventig nam

Wanneer doe je welke aanvraag en wat levert dat op

Foto: Maarten Hartman

voor de eerste lijn

weten over diagnostiek

ben ik erin gestapt. Inmiddels zijn we vijftien jaar, vier Handboeken en drie Memoboeken verder. Elke uitgave is een enorm karwei dat wordt geklaard door de gezamenlijke inspanning van de redactie en de auteurs, veelal artsen en specialisten. Als hoofdredacteur coördineer ik alle werkzaamheden en controleer ik alle teksten. Om de auteurs te ontlasten en om de leesbaarheid, met eenheid in stijl en opbouw, te bevorderen, heb ik voor de laatste uitgave veel conceptteksten zelf geschreven. Ik deed dat op basis van intensieve interviews met de deskundigen die later alleen

nog maar inhoudelijke 'puntjes op de i' hoefden te zetten. Voor mij betekende het wel een enorme voorbereiding in de vorm van inlezen, vakliteratuur bijhouden en bijscholing. De SAN heeft mij altijd ruimschoots in staat gesteld hiervoor de nodige cursussen te volgen." Dat alle inspanningen uiteindelijk hebben geleid tot een bijzonder naslagwerk, uniek voor Nederland blijkt uit enkele opvallende reacties uit het buitenland. Persijn: "Een vooraanstaand Amerikaanse cursusleider en een Duitse huisarts kregen heel toevallig de SAN Handboeken in handen en noemden ze 'uniek in de wereld' en dat zou best kunnen." Behalve hoofdredacteur van het SAN Handboek is Persijn ook hoofdredacteur, en deels auteur, van het SAN Memoboek waarvan de laatste versie in 2001 verscheen. Het Memoboek is een hulpmiddel bij de interpretatie van afwijkende laboratoriumuitslagen. Ofschoon

afgestemd op gebruik in de huisartsenpraktijk, hebben het SAN Handboek en Memoboek zich een plaatsje veroverd in menig ziekenhuislab en op het bureau van de specialist. Ook bij de huisartsenopleiding staan beide SAN uitgaven hoog op de lijst van aanbevolen boeken. Persijn: "Ze dienen als diagnostisch kompas om aankomende artsen te leren wanneer je welke aanvraag doet en wat die kan opleveren."

**Hanteerbaar,
overzichtelijk
en bondig**

Online

Het Handboek 2002 en Memoboek 2001 zijn waarschijnlijk de laatste papieren uitgaven. SAN heeft besloten beide uitgaven op internet te continueren. Het Memoboek is al volledig online beschikbaar en aan de internetversie van het Handboek wordt hard gewerkt. Persijn: "Voordeel van Internet is natuurlijk dat de inhoud veel beter is te actualiseren. Aan de andere kant gaat met Internet de charme van de prettige hanteerbaarheid wel verloren!" Met deze overgang naar het digitale tijdperk, neemt Persijn afscheid van de SAN uitgaven. "Het is tijd voor de volgende generatie en ik kan nu meer tijd besteden aan sterrenkunde, mijn andere grote liefhebberij." "Maar sterren bestudeer ik vooral 's nachts!" schertst hij, "dan kan ik toch overdag nog wat tijd vrij maken om de ontwikkelingen in de diagnostiek en laboratoriumonderzoek te volgen. Want die blijven me boeien." ●

Marian van Opstal

Paul Persijn, gepensioneerd klinisch chemicus, is redactioneel verantwoordelijk voor het SAN Handboek en SAN Memoboek: "De praktijk leert dat beide naslagwerken voorzien in een behoefte aan snelle en toegankelijke informatie bij aanvraag en interpretatie van diagnostisch onderzoek."

hij het initiatief tot oprichting van het Nederlands Tijdschrift voor de Klinische Chemie waarvan hij vervolgens vijftien jaar (1975-1990) hoofdredacteur was. "Het is begonnen als een soort liefhebberij naast mijn werk als klinisch chemicus. Toen ik met pensioen ging werd ik benaderd door de SAN. Zij gaven destijds een soort losbladig handboek uit en zochten voor de redactie een vrijwilliger met vakinhoudelijke achtergrond. Omdat ik het leuk vond ook na mijn pensionering het vak bij te houden en ik graag mijn redactionele activiteiten wilde voortzetten,